

INESJOURNAL

ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ DERGİSİ
THE JOURNAL OF INTERNATIONAL EDUCATION SCIENCE

Yıl: 3, Sayı: 9, Aralık 2016, s. 22-37

Gülşen ÖZCAN¹, A. Dilşad MİRZEOĞLU²,
Gökhan MENGİN³, Hamit ÖZDAMAR⁴

ROL OYNAMA TEKNİĞİ İLE FARKLI ENGEL DURUMLARI OLUŞTURULARAK İŞLENEN BEDEN EĞİTİMİ DERSİNİN ÖĞRENCİLERİN EMPATİ DÜZEYLERİNE ETKİSİ⁵

Özet

Bu araştırmanın amacı rol oynama tekniği ile farklı engel durumları oluşturularak işlenen ortaokul beden eğitimi derslerinin, öğrencilerin empati düzeylerine etkisini tespit etmektir. Araştırma 2015- 2016 öğretim yılında Bolu Merkez İlçede bulunan bir ortaokulda yürütülmüştür. Araştırma ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel bir çalışmadır. Araştırmaya deney grubunda 18, kontrol grubunda 17, toplam 35 öğrenci katılmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla Jolliffe ve Farrington (2006) tarafından geliştirilen ve Türkçe' ye uyarlaması Topcu, Erdur-Baker ve Çapa-Aydın (2010) tarafından yapılan "Temel Empati Ölçeği" kullanılmıştır. Verilen çözümlenmesinde tekrarlı ölçümler için iki faktörlü Anova istatistiği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin bilişsel ve duygusal empati puanları arasında anlamlı bir fark bulunmazken, toplam empati puanlarında deney grubu lehine anlamlı farka ulaşılmıştır. Ancak öğrencilerin ön test ve son test bilişsel, duygusal ve toplam empati puanları arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Ayrıca, öğrencilerin bilişsel, duygusal ve toplam empati puanlarında cinsiyet x işlemin ortak etkisinde anlamlı farka rastlanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Beden eğitimi, engel durumları, empati, rol oynama

EFFECT OF ROLE PLAYING TECHNIQUE WITH FORMING DIFFERENT DISABILITY LEVELS FOR PHYSICAL EDUCATION CLASSES ON THE EMPATHY LEVELS OF STUDENTS

Abstract

The aim of the study is to investigate the effect of physical education classes with role playing technique, delivered through forming disability on the level of students' empathy. This study was carried out in a secondary school in Bolu of 2015-2016 education year. This study was a quasi-experimental

1 Yrd. Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü, gulsenozcan@ibu.edu.tr

2 Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, belcesu@yahoo.com

3 Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü Son Sınıf Öğrencisi, gokhan.mengin1@gmail.com

4 Millî Eğitim Bakanlığı, Beden Eğitimi Öğretmeni, Mevlana Ortaokulu, ozdamar_hamit@hotmail.com

5 Bu araştırma 4. Uluslar arası eğitim programları ve öğretim kongresinde sözel olarak sunulmuştur.

design with pre-post test control groups. Totally 35 students were participated in this study, 18 students in experiment group and 17 students in control group. In data collection, “Basic Empathy Scale” by Jolliffe and Farrington (2006) was used. Adaptation of this scale to Turkish was done by Topçu, Erdur-baker and Çapa-Aydın (2010). In statistical analysis two-way Anova for repeated measures was applied. In conclusion, although there was no significant differences between control and experiment groups in their post-test of cognitive and affective empathy scores, the total empathy scores of experiment group was reported significantly higher. However there was no significant difference between the pre and post-test scores of both groups in cognitive, affective and total empathy scores. In addition, there was no significant difference in gender x process main effect of students’ cognitive, affective and total empathy scores.

Keywords: Physical education, handicap levels, empathy, role playing

GİRİŞ

Çağdaş yaşam bir yönüyle insanlığın gelişimine katkıda bulunurken diğer yandan, insanları bireysel seçimlere ve yalnızlaşmaya itmektedir. Bu yalnızlaşma başkalarıyla iletişim kurma, duygularını paylaşma, empati kurma gibi temel özellikleri de olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu özelliklerden en önemlisi de empati duygusudur. Empati, başkalarının duygu ve düşüncelerini anlayabilme, kendisini karşısındakinin yerine koyabilme (Keen, 2007; Wied ve ark., 2007; akt; Kaya ve Siyez, 2010; Eisenberg ve Fabes, 1990; Dökmen, 1995; Feschbach, 1982), onların duygu ve düşüncelerine uygun cevaplar verebilme (De Souza, 2014) anlamlarına gelmektedir.

Halpern (2003)’ e göre empati, başkalarını anlama ve iletişim kurma için öğrenilmiş bir beceridir. Empati yeteneği yüksek insanlar başkalarının ne istediğini ve neye ihtiyacı olduğunu algılama konusunda daha başarılıdır (Leiberg ve Anders, 2006). Empati becerisi yüksek kişilerin sevecen, hoşgörülü, kendini olduğu gibi kabul eden kişiler olduğu tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra empatik becerisi yüksek kişilerin olumlu ruhsal gelişime sahip oldukları, özsaygı düzeylerinin yüksek olduğu vurgulanmaktadır (Kalliopuska, 1992). Pedersen (2007) ise empati duygusunu, insanların hayatlarını sürdürebilmek için geliştirmeleri gereken önemli bir yetenek olarak görmekte, çatışmaları önlemek veya kaçınmak için iletişim kurmaya yardımcı olduğunu, insanlarla yaşanacak iletişim problemlerini en aza indirdiğini belirtmektedir. Ayrıca kişilerarası ilişkilerde özellikle empatik beceri genel iletişim becerisinin önemli bir parçası olarak kabul edilmektedir (Barnett, 1990; Cüceloğlu, 1994; Dökmen, 1995; Voltan- Acar, 1994).

Empati Eğitimi

Empati eğitiminin amacı, insanlarda var olan empati kurma becerisini geliştirmek, her yaş grubundan bireylerle iyi ilişkiler kurulmasını sağlamaktır. Bireyin empatik yeteneklerini geliştirmek için yapılan eğitim, empatik tepkiyi içeren duygusal ve bilişsel yeteneklerin geliştirilmesi üzerinde yoğunlaşmakta, empatik aşamada gerekli olan duyguları tanıma, değerlendirme ve adlandırma gibi bilişsel unsurları da içermektedir (Pecukonis, 1990). Empatinin eğitimle bireylere kazandırılabilceğini savunan bilim adamları, bu eğitimin verilebilmesine yardımcı olmak için zaman içerisinde çeşitli empati eğitim programları geliştirmişlerdir. İlk empati eğitim programını Rogers (1951) araştırmalarında kullanmış ve danışanın kendini açmasında büyük ölçüde etkili olacak üç kişilik özelliğinin danışmanda bulunması gerektiğini belirlemiştir. Bunlar; terapistin danışanın içinde bulunduğu durumu

empatik olarak anlaması, danışana koşulsuz olumlu saygı duyması ve samimi, içten olmasıdır. Truax ve ark. (1964) empatiyi de içeren bu üç terapötik niteliği öğretmek için bir eğitim programı geliştirmişlerdir. Bu eğitim programı, daha sonra geliştirilen diğer bazı eğitim programlarının temelini oluşturmuştur.

Dökmen (1988) empati eğitiminde, didaktik eğitim tekniği, modelden öğrenme tekniği, yaşantısal eğitim tekniği ve rol oynama tekniği gibi yöntemler önermektedir. Didaktik eğitim tekniğinde, bir uzman tarafından bireylere sağlıklı iletişim ve empati konusunda kuramsal bilgiler verilir. Yaşantısal eğitim tekniğinde, kişilerin, bir başkası ile gerçekleştirdikleri iletişim, banttan, videodan veya gözlem odasından eğitimi veren uzmanlarca izlenerek geri bildirim verilir. Bir uzmanın model alındığı modelden öğrenme tekniğinde kişi, uzmanın diğer bir kişi ile gerçekleştirdiği iletişimleri, doğrudan veya videodan gözleyerek empati kurmayı öğrenir. Bu yaklaşımda denek, uzmanı model almaktadır. Rol oynama tekniğinde ise, empatik tutum bir çeşit rol almaz. Bu fikirden yola çıkılarak geliştirilen bu teknikte kişi, duruma göre, bazen kendisi olarak, bazen de karşısındakinin rolüne girerek iletişim kurar ve empatik becerisini arttırmaya çalışır. Rol oynama tekniği, empati eğitiminde çok etkili bir yaklaşım olarak gözükmektedir. Özellikle empatik duyarlılığı artırmada etkili olmaktadır. Empati eğitim programlarında bu dört teknikten sadece bir tanesi kullanılabilirdiği gibi, birkaçı bir arada da kullanılabilir.

Empati üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde, bireylere empati eğitimi vermeyi amaçlayan araştırmaların başlangıçta daha çok yetişkinler üzerinde yapıldığı görülmektedir (Eisenberg ve Fabes, 1990; Feschbach, 1982). Bunun yanı sıra çocuklarla yapılan araştırmalarda ise empati becerisi yüksek olan çocukların kişisel ve sosyal uyumlarının, empatik becerisi düşük olan çocuklara göre daha olumlu olduğu (Barrachlough, 2000; Bilbery, 1990; Frera, 1997; Giannetti, 1986; Herbek ve Yammarino, 1990; Pecukunis, 1990) ve işbirliği ve yardım etme davranışları göstermeye daha eğilimli oldukları, arkadaşları tarafından daha çok kabul edildikleri (Roberts ve Strayer, 1996) belirlenmiştir.

Bireylere empati duygusunun kazandırılmasında öğretmenler önemli rol oynamaktadır. Öğretmenler derslerinde kullandıkları yöntem ve tekniklerle bilişsel olduğu kadar, duyuşsal ve psikomotor davranışların öğrencilere kazandırılmasına da rehberlik ederler. Ayrıca etkinlikleri düzenlemedeki yaratıcılıkları, ortam hazırlamadaki marifetleri ve araç-gereç kullanmadaki tercihleri öğrenci niteliğini etkilemektedir. Diğer yandan, özgün ve işlevsel ders işleyen öğretmenlerin öğrencileri okula bağlama ve okuldan keyif almalarını sağlamaları daha muhtemeldir. Bu araştırmayla beden eğitimi dersinde empati eğitimi tekniklerinden rol oynama tekniği (Dökmen, 1988) kullanılarak öğrencilerde empati duygusunun gelişimi incelenmeye çalışılmıştır. Ortaokul beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı (MEB, 2013), incelendiğinde öğrencilerin bilişsel ve fiziksel gelişimlerinin sosyal gelişimle ilgisi ve sosyal etkinlikler yoluyla öğrencilerin gelişimine hizmet vurgusu yapılmaktadır. Beden eğitimi ve spor dersi uygulamaları ile öğrencilerde; sosyal sorumluluk, bireysel farklılıklara saygı, işbirliği yapma, çatışma yönetimi, iletişim, fiziksel etkinlikler yoluyla farklı rolleri alma ve sorumluluklarını yerine getirme özelliklerinin öğrenci gelişimine etkisine dikkat çekilmektedir. Bu çalışmayla öğretim programına paralel bir amaç üstlenilmiş ve rol oynama tekniği ile farklı engel durumları (ortopedik, görme ve duyma) oluşturularak işlenen ortaokul beden eğitimi derslerinin, öğrencilerin empati düzeylerine etkisini tespit edilmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

Araştırma ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel bir çalışmadır.

Çalışma Grubu

Araştırma 2015-2016 öğretim yılı bahar döneminde Bolu Merkez İlçede bulunan ve yansız olarak araştırmaya alınan bir ortaokulda öğrenim gören yedinci sınıf öğrencileriyle yürütülmüştür. Araştırmanın yedinci sınıf öğrencileriyle yürütülme sebebi, araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçeğin Türkiye'deki öğrencilere uyarlama çalışmasında 13-21 yaş aralığında öğrencilere uygulanmış olması dolayısıyla ortaokulda bu yaş aralığına yakın diğer sınıf olan sekizinci sınıf öğrencilerinin liseye geçiş sınav kaygıları olasılığı düşünülerek yedinci sınıflarla yürütülmesine karar verilmiştir. Diğer yandan, okulda yedinci sınıf düzeyinde iki şube bulunduğundan yansız kura yolu ile bir sınıf deney (n=18) ve diğer sınıf kontrol grubu (n=17) olarak belirlenmiştir. Denek sayılarının her iki grupta da az sayıda olmasından dolayı grupların normal dağılıp dağılmadığını görebilmek için Kolmogrov Simirnov ve Homogeneity testleri yapılmıştır. Yapılan ilk analizler araştırmadaki tüm değişkenler için gruplar arasında anlamlı farklılık olmadığını ve grupların normal ve homojen dağıldığını belirlenmiştir. Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin deney öncesi empatik eğilim puanlarını gösteren bağımsız gruplar t test sonucu Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ön Test Puanlarının Karşılaştırılması

Boyut	Grup	N	X	SS	sd	t	p
Bilişsel	Deney	18	28,22	3,65	33	.149	.882
Empati	Kontrol	17	28,47	5,96			
Duygusal	Deney	18	29,50	6,04	33	1,863	.071
Empati	Kontrol	17	25,88	5,40			
Toplam	Deney	18	57,72	6,80			
Empati	Kontrol	17	54,35	10,06	33	1,166	.252

Tablo 1'de görüldüğü gibi deney grubundaki öğrencilerin ölçeğin bilişsel boyutundan aldığı puanların ortalaması, $28,22 \pm 3,65$ iken kontrol grubunun ortalaması, $28,47 \pm 5,96$ dir. Duygusal boyutta deney grubundaki öğrencilerin ortalaması $29,50 \pm 6,04$ iken, kontrol grubunun ortalaması $25,88 \pm 5,40$ 'dir. Öğrencilerin toplam testten aldığı puanların ortalaması, $57,72 \pm 6,80$ iken kontrol grubundaki öğrencilerin ortalaması $54,35 \pm 10,06$ 'dir. Gruplar arasında deney öncesinde anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > 0,05$).

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplamak amacıyla Jolliffe ve Farrington (2006) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Topcu, Erdur-Baker ve Çapa-Aydın (2010) tarafından yapılan "Temel Empati Ölçeği" (TEÖ) kullanılmıştır. Ölçek, 9 maddesi bilişsel empatiyi ölçen, 11 maddesi duygusal empatiyi ölçen, Likert tipi beşli derecelendirmeli (1= Kesinlikle Katılmıyorum, 5= Kesinlikle Katılıyorum) 20 maddelik bir ölçektir. Bilişsel empati alt boyutu için ölçekten alınabilecek en düşük puan 9, en yüksek puan 45'tir. Duygusal empati alt boyutu için ise ölçekten alınabilecek en düşük puan 11, en yüksek puan 55'tir. Ölçekte sekiz madde (1, 6, 7, 8, 13, 18, 19, 20) empati duygusu açısından negatif özellik gösterdiğinden ters olarak puanlanmaktadır. Ölçeğin ayrılma (divergent) geçerliğini test etmek amacıyla Yenilenmiş

SiberZorbalık Envanteri (Topcu ve Erdur-Baker, 2010) ve Geleneksel Zorbalık Anketi (Topcu, 2008) ile ilişkisi incelenmiş ve ilişki her iki zorbalık ölçeği ile beklenen yönde (negatif) bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach alfa katsayıları yeterli ölçüde (.76- .80) aralığında bulunmuştur (Topcu, Erdur-Baker ve Çapa-Aydın, 2010).

İşlem Süreci

Araştırmada normal öğrencilerin engelli öğrencilere duyarlılık oluşturması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda beden eğitimi ve spor dersi aracılığı ile öğrencilerde rol oynama tekniği ile ortopedik, görme ve duyma engel durumları oluşturularak dersler işlenmiştir. Araştırma öncesinde araştırmacılar tarafından ders esnasında kullanılacak rol oynama tekniğini içeren empati eğitimi etkinlik planları oluşturulmuştur. Etkinlik planı oluşturmanın ilk aşamasında beden eğitiminde engelli öğrencilerle yapılan etkinliklerle ilgili literatür taramasına gidilmiştir. Elde edilen veriler ışığında üniversite düzeyinde özel öğretim yöntemleri derslerine giren bir uzman, eğitim programları ve öğretim alanında bir uzman, engellilerde beden eğitimi alanında bir uzman ve iki beden eğitimi öğretmeninden oluşan toplam beş uzmanla konu ile ilgili fikir alışverişinde bulunulmuş ve yapılabilecek etkinlikleri tartışılarak belirlenmiştir. Oluşturulan taslak plan farklı iki beden eğitimi öğretmenin görüşüne sunulmuş ve öneriler doğrultusunda planlar tekrar düzenlenmiştir.

Araştırma sürecinin devamında ilgili kurumlardan izin alındıktan sonra araştırmanın yürütüleceği sınıflar belirlenmiş, deney ve kontrol grubundaki öğrencilere TEÖ ön test olarak uygulanmıştır. TEÖ'den öğrencilerin aldıkları puanların araştırmaya uygunluğu tespit edildikten sonra, deney grubunda her hafta kırk dakikalık iki dersten oluşan (80 dakika) toplam on hafta süren araştırmanın uygulanması kısmına geçilmiştir. Deney grubundaki dersleri araştırma grubunun içinde olan beden eğitimi öğretmeni ve öğretmenlik uygulaması dersini alan bir staj öğrencisi yürütmüştür. Kontrol grubunda ise aynı beden eğitimi öğretmeni, benzer oyunları rol oynama tekniğini ve engel durumları kullanmadan yürütmüştür. Deney grubunda işlenen derslere ait detaylı bilgiler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Deney Grubundaki Öğrencilerin Ders Etkinlik Planı

Hafta	Etkinlik	Engel Durumu	Etkinlik Açıklaması	Güvenlik Önlemleri	Araç-Gereç
1. Hafta	Engelli Voleybolu	Fiziksel Engel	Bedensel engelliler tarafından oynanan bir oyundur. Normal voleybolda temel farkı, servis vuruşu, hücum vuruşu ve blok esnasında oyuncunun vücudunun bir bölümü, yerle temas halinde olmak zorundadır.	Yumuşak zemin, minder.	Voleybol topu, file, düdük
2. Hafta	Atletizm Yarışması	Fiziksel Engel	Bütün öğrencilerin sağ kolları vücuduna bağlanarak sabitlenir. 30 m. mesafede bulunan huniye kadar koşarak gelen öğrenci sıradaki arkadaşının eline dokunur ve arkadaşı koşturmayı başlar.	İlk yardım çantası	Huni, düdük, ip

3. Hafta	Mayın Tarlası	Görme Engeli	Belirlenen alanın içine tenis topları dağımk bir şekilde atılır. Öğrenciler gözleri bağlı şekilde başlangıç çizgisinin gerisinde sıraya geçerler. Gözleri bağlı olan öğrenciye bir arkadaşı refakatçi olur ve onu yönlendirerek mayınla dolu alanı mayınlara basmadan geçmesini sağlar.	Çevre güveliği, düzgün zemin, ilk yardım çantası.	Göz bandı, kapak huni, tenis topları.
4. Hafta	Lobut ile Bowling	Görme Engeli	Gözleri bağlanan öğrenciler 5 m. mesafede topla lobutları vurarak devirmeye çalışırlar. Amaç en fazla lobut devirip en çok puanı almaktır.	Düzgün bir zemin, ilk yardım çantası	Lobut, top, göz bandı, huni.
5. Hafta	Sessiz Hentbol	İşitme Engeli	Öğrenciler iki grup halinde, hentbol oyun kurallarına uyararak konuşmadan sessiz bir şekilde hentbol oynarlar.	İlk yardım çantası, çevre güvenliği.	Hentbol topu, minyatür kale, yelek.
6. Hafta	Bak, gör, koş.	İşitme Engeli	Öğrenciler iki eşit gruba ayrılırlar ve aralarında 1 m. mesafe olacak şekilde karşılıklı olarak uzun oturuş pozisyonunda otururlar. Karşılıklı oturan her eşe bir numara verilir. Öğretmen öğrencilere önceden hazırladığı numara kâğıtlarından hangisini gösterirse o numaralı öğrenciler kalkar ve koşmaya başlar. Arkadaşlarının ayaklarının üzerinden zıplayarak koşar ve tekrar aynı yerine gelirler. Amaç önce gelerek puan almaktır.	Minder, İlk yardım çantası, çevre güvenliği.	Rakamların yazılı olduğu karton kâğıtlar
7. Hafta	Goalball	Görme Engeli	Her takımın sahada üç oyuncusu vardır ve amaç topu karşı tarafın kalesine atmaktır. . Oyun içindeki ziller nedeniyle hareket halindeyken çınırak gibi ses veren bir topla oynanır ve böylece topun pozisyonu ve yeri dinleme yoluyla belirlenebilir.	Düzgün bir zemin, çevre güvenliği, ilk yardım çantası.	Göz bandı, goalball topu, düdük.

8. Hafta	Duy, hisset ve yakala	Görme Engeli	Gözleri bağlı olan iki öğrencinin sırtına 50 cm uzunluğunda bir bez parçası bağlanır. ÖĞrencinin koluna da hareket ettiği zaman ses çıkaracak ıngıraklı zil takılır. ÖĞrenciler zillerin ıkarđıĐı sesleri hissederek rakibinin nerede olduğunu tahmin eder ve onun sırtındaki kuyruk adı verdiğimiz bez parçasını almaya alıŖır. Amaç kuyruğu rakibinden önce kaparak puan almaktır.	YumuŖak zemin, minder, evre güvenliği, ilk yardım çantası.	ıngıraklı zil, kuyruk, göz bandı, düdük.
9. Hafta	Ayakla yazı yazma	Fiziksel Engel	Ğrenciler ayakları yere değecek yükseklikte bir oturma sırasına otururlar. ÖĞretmenin verdiği kalemleri ayak parmaklarının arasına sıkıŖtırarak ayaklarının altında bulunan resim kartonlarına öğretmenin söylediği herhangi bir ismi yazarlar.	Ucu sivri olmayan kalemler.	Kalem, resim kartonu.
10. Hafta	Dart (gözü kapalı)	Görme Engeli	Ğrenciler iki eŖit gruba ayrılır ve gözleri bağlanır. Belirli bir mesafeden hedefe isabetli atıŖ yapmaya alıŖırlar. Oyunda amaç en fazla puanı toplamaktır.	İlk yardım çantası, evre güvenliği.	Dart tahtası, dart okları, göz badı

Deney grubundaki öğrencilerin yaptıkları etkinliklere ait resimlerinden bazıları Ŗekil 1’de gösterilmektedir.

Őekil 1. Deney Grubundaki Öğrencilerin Etkinlikler Esnasındaki Resimleri

Verilerin Analizi

Verilen çözümlenmesinde bağımsız gruplar t testi, tekrarlı ölçümler için iki faktörlü Anova (2x2; 2.İşlem: Öntest/sontest; Grup: Deney/kontrol ve 2x2; 2.İşlem: Öntest/sontest; Cinsiyet: Kız/erkek) kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0.05 olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

INESJOURNAL

Araştırmaya katılan deney ve kontrol grubu öğrencilerinin işlem öncesi ve sonrasındaki TEÖ alt boyutları ve toplamından aldığı puanların karşılaştırılması Tablo 3, 4 ve 5’de verilmiştir.

Tablo 3. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin İşlem Öncesi ve Sonrası Bilişsel Empati Puanlarının Karşılaştırılması

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Grup	17.600	1	17.600	.921	.344
Hata	630.771	33	19.114		
İşlem	.650	1	.650	.034	.854
GrupXİşlem	27.393	1	27.393	1.452	.237
Hata	622.693	33	18.869		

Tablo 3’e göre, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin bilişsel empati düzeyleri ön ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($F_{(1-33)} = 1.452$, $p > 0.05$).

Tablo 4. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin İşlem Öncesi ve Sonrası Duygusal Empati Puanlarının Karşılaştırılması

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Grup	132.708	1	132.708	4.585	.056
Hata	955.235	33	28.947		
İşlem	.672	1	.672	.028	.868
GrupXİşlem	13.015	1	13.015	.542	.467
Hata	792.471	33	24.014		

Tablo 4’e göre, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin duygusal empati düzeyleri ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($F_{(1-33)} = .542$, $p > 0.05$).

Tablo 5. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin İşlem Öncesi ve Sonrası Toplam Empati Puanlarının Karşılaştırılması

Varyansı Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Grup	246.965	1	246.965	4.084	.047
Hata	2001.673	33	60.657		
İşlem	2.644	1	2.644	.047	.829
GrupXİşlem	2.644	1	2.644	.047	.829
Hata	1846.556	33	55.956		

Tablo 5 incelendiğinde, farklı işlem grubuna katılan (deney ve kontrol grubu) ortaokul öğrencilerinin toplam empati düzeylerinin anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği ($F_{(1-33)} = 4.084$, $p < 0.05$), bununla birlikte grupların öntest-sontest puanları arasında anlamlı fark olmadığı ($F_{(1-33)} = .047$, $p > 0.05$) ve grup x işlemin ortak etkisinin de öğrencilerin empati düzeyleri üzerine anlamlı etki etmediği ($F_{(1-33)} = .047$, $p > 0.05$), belirlenmiştir.

Araştırmaya katılan farklı cinsiyetteki öğrencilerinin işlem öncesi ve sonrasındaki TEÖ alt boyutları ve toplamından aldığı puanların karşılaştırılması Tablo 6, 7 ve 8’de verilmiştir.

Tablo 6. Kız ve Erkek Öğrencilerin İşlem Öncesi ve Sonrası Bilişsel Empati Puanlarının Karşılaştırılması

Varyansı Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Cinsiyet	2,002	1	2,002	,102	,751
Hata	646,369	33	19,587		
İşlem	2,917	1	2,917	,152	,700
CinsiyetXİşlem	14,860	1	14,860	,772	,386
Hata	635,226	33	19,249		

Tablo 6’da görüldüğü gibi öğrencilerin cinsiyetlerine göre bilişsel empati düzeyleri ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($F_{(1-33)} = .772, p > 0.05$).

Tablo 7. Kız ve Erkek Öğrencilerin İşlem Öncesi ve Sonrası Duygusal Empati Puanlarının Karşılaştırılması

Varyansı Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Cinsiyet	46,002	1	46,002	1,457	,236
Hata	1041,940	33	31,574		
İşlem	,021	1	,021	,001	,976
CinsiyetXİşlem	18,021	1	18,021	,755	,391
Hata	787,464	33,000	23,863		

Tablo 7’de görüldüğü gibi öğrencilerin cinsiyetlerine göre duygusal empati düzeyleri ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($F_{(1-33)} = .755, p > 0.05$).

Tablo 8. Kız ve Erkek Öğrencilerin İşlem Öncesi ve Sonrası Toplam Empati Puanlarının Karşılaştırılması

Varyansın Kaynağı	KT	sd	KO	F	p
Cinsiyet	28,810	1	28,810	,430	,517
Hata	2213,476	33	67,075		
İşlem	2,438	1	2,438	,044	,836
CinsiyetXİşlem	152	1	,152	,003	,959
Hata	1849,048	33	56,032		

Tablo 8’de görüldüğü gibi, kadın öğrencilerin toplam empati puanları ile erkek öğrencilerin puanları arasında anlamlı bir fark görülmemiştir ($F_{(1-33)} = .430, p > 0.05$). Diğer yandan öğrencilerin deney öncesi ve deney sonrası ortalama puanları arasında da fark görülmemektedir ($F_{(1-33)} = .044, p > 0.05$). Çalışmaya katılan öğrencilerin toplam empati

düzeylerinde cinsiyet x işlemin ortak etkisinde de anlamlı farka ulaşılammıştır ($F_{(1-33)} = .003$, $p > 0.05$).

TARTIŞMA

Dünyadaki istenmeyen durum ve olaylarla baş etmenin bir yolu da istenilen ve arzu edilen duygu ve düşünceleri artırmaktır. Bireylere istenilen davranışların kazandırılmasında öncü rol oynayan kurumlar olan okullar aracılığıyla, bireylere çeşitli özellikler kazandırılmaktadır. Bu özelliklerden birisi de empati özelliğidir. Bu anlamda işi davranış değişikliği oluşturma olan öğretmenlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Böylece okullarda empati becerilerini geliştiren öğrencilerin gerek özel, gerekse sosyal hayatlarında sorun yaşama olasılığı düşecektir.

Beden eğitimi dersi aracılığı ile öğrencilerde çeşitli engel durumları oluşturularak empatik eğilimlerinin gelişim düzeylerinin tespit edilmeye çalışıldığı bu araştırmanın sonucunda araştırmacılar açısından en önemli bulgu deney grubundaki öğrencilerin kontrol grubuna göre, deney sonunda empatik eğilim düzeylerinin anlamlı düzeyde artmış olmasıdır. Ancak bu artış deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır. Çıkan bu sonuç öğrencilerde empati duygusunu geliştirme açısından araştırmanın başarılı olduğu yönünde yorumlanabilir. Konuyla ilgili araştırmalar incelendiğinde, yapılan çalışmanın beden eğitimi dersi aracılığı ile olmasından dolayı en yakın görülen araştırma Yılmaz (2013) tarafından yapılmıştır. Yılmaz (2013), spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin empatik eğilimleri ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, spor yapan öğrencilerin yapmayanlara göre empatik düzeyinin daha yüksek, saldırganlık düzeyinin ise daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırmada kullanılan yöntem açısından benzer bir araştırma yapan Dökmen (1988), çalışmasında psikodramanın empatik beceri ve empatik eğilim üzerine etkisini test etmiş ve eğitim alan grubun empatik beceri ölçeğinden aldıkları puanların arttığı ve ölçümler arası anlamlı farklılık olduğu, empatik eğilim ölçeği üzerinde ise anlamlı farklılıklar bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Diğer yandan duyma engelinin empati duygusuyla ilişkisini konu alması açısından bu araştırmayla ortak teması bulunan araştırma Anouk ve diğ. (2015) tarafından yapılmıştır. Araştırmada tamamen duymayan, ağır duyma bozukluğu olan ve normal duyan çocukların empati düzeylerini incelenmiş ve tamamen duymayan, ağır duyma bozukluğu olan çocukların bilişsel empati düzeyleri ve sosyal motivasyonlarının duyma özürü olmayan çocuklara göre daha düşük olduğu, ayrıca yapılan gözlemler sonucunda duyma engelli grubun duygusal olaylara normal duyan çocuklara göre daha fazla tepki verdikleri, ancak daha az empatik eğilimi destekleyici davranışlar gösterdiklerini tespit edilmiştir. Ayrıca, Yüksel (2004) tarafından yapılan çalışmada verilen empati eğitiminin etkisine bakılmıştır. Yüksel (2004) ilköğretim öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışmasında, deney grubundaki öğrencilerin kontrol grubundaki öğrencilere kıyasla empatik beceri düzeylerinin anlamlı düzeyde arttığını tespit etmiştir.

Araştırmanın diğer bir bulgusu, kız ve erkek öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve toplam empatik eğilimleri puanları arasında anlamlı farklılığın gözlenmemesidir. Bu sonuç araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin benzer sosyo-ekonomik çevrelerden gelmeleri ve benzer eğitim yaşantılarından geçmeleriyle ilgili olabilir. Diğer yandan konuyla ilgili araştırmalar incelendiğinde farklı alan ve farklı gruplarla yapılan farklı araştırma bulgularına ulaşılmıştır. Bazı çalışmalar, kız ve erkek öğrencilerin empati düzeyleri arasında fark olmadığını belirtirken

(Çetin, 2008; Köksal, 2000; Yaydırgan, 2008), yapılan araştırmaların genelinde gözlenen sonuç kız öğrencilerin empatik eğilimlerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğudur (Bora ve Baysan, 2009; Bozkurt, 1997; Can ve Akdoğan, 2007; Çetin ve Aytar, 2012; D’Ambrosio, 2009; Derman, 2011; Durakoğlu ve Gökçearslan, 2010; Feshbach ve Roe, 1968; Filiz, 2009; Solak, 2011; Wied ve ark., 2007). Yapılan çalışma sonucuna paralellik gösteren bir çalışmada Köksal (2000), müzik eğitiminin öğrencilerin empati düzeyine etkisini araştırmış ve müzik eğitiminin cinsiyete göre empati düzeyinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığını saptamıştır. Bir başka çalışmada Yaydırgan (2008), 15-17 yaş arasındaki erkek ve kız öğrencilerin empatik beceri gelişimine Türk edebiyatı eserlerinden hikâyelerin incelenmesinin etkisini incelemiş ve cinsiyetin, empatik beceri gelişiminde anlamlı farklılık oluşturmadığını tespit etmiştir. Çetin (2008)’de yaptığı çalışmada, dördüncü sınıfta öğretim gören öğrencilerde cinsiyetin empati düzeyini etkilemediği bulgusuna ulaşmıştır.

Diğer yandan bu araştırmada çıkan sonuçların beden eğitimi ve spor dersi öğretim programının (MEB, 2013) yedinci sınıf kazanımları arasında yer alan “Sporlara hazırlayıcı oyun ve etkinliklerde bireysel farklılığı olanlarla çalışmaya istekli olur” kazanımını, bilimsel anlamda sınıadığı ve öğrencilerin birbirlerinin bireysel farklılığını yaşantı yoluyla öğrenmelerine olanak sağlayan etkinliklerin empatik eğilim çıktılarını oluşturduğu düşünölmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan bu araştırma bir anlamda empati duygusunun öğrenilebilir ve öğretilebilir bir duygu olduğunu kanıtlanıştır. Ayrıca araştırmanın dezavantajlı gruplardan biri olan engelli bireyleri konu olarak rol oynama tekniği (Dökmen, 1988) ile işlenmiş olmasının, engelli bireylere duyarlılığı artırdığı ve bu tür kazanımlara ulaşmada önemli etkiye sahip olduğu düşünölmektedir. Ancak, gerçekteştirilen çalışmada bir takım sınırlılıklar da yer almaktadır. Bu araştırma sadece bir okul ve bir deney grubuyla yürütölmüş bir çalışmadır. Dolayısıyla daha büyük ve birden fazla çalışma grubuyla yürütölmüşü genelleyebilirlik açasından daha güvenilir sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir. Çalışmanın bir başka sınırlılığı, araştırmada zihinsel, zihin-kas engeli, ağır ortopedik engel gibi bazı engel durumları öğrencilerin birbirlerini rencide etmelerine sebep olacağı endişesiyle alınmamış olmasıdır. Ancak öğrencilere verilecek ön eğitimlerle bu tür konulara gereken duyarlılığı sağladıktan sonra, bu tür engel durumlarıyla da araştırma tekrarlanabilir. Son olarak, çalışmada empati eğitimi olarak tek bir teknik kullanılmıştır. Diğer tekniklerin de kullanılacağı yeni araştırmalar desenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Anouk, P. N. and et.all.(2015). Low Empathy in Deaf and Hard of Hearing (Pre) Adolescents Compared to Normal Hearing Controls. PLOS ONE | DOI:10.1371/journal.pone.0124102.
- Barnett, M.A. (1990) Empathy and related responses in children In N. Eisenberg & J. Strayer (Eds.). Empathy and its Development. Cambridge: Cambridge University Press,p.146-163.

- Barraclough, D.J. (2000) Changes in Counselor Intentions After Empathy Training (Doctoral Dissertation, The University of North Dakota). Retrieved March, 2016. Web: <http://www.umi.com/dissertations>.
- Bilbery, G.D. (1990) The Effects of Computer Client- Simulation Training on Two Measures of Empathy. Dissertation Abstracts International. 50/ 08.
- Bora, E., ve Baysan, L. (2009). Empati ölçeği-Türkçe formunun üniversite öğrencilerinde psikometrik özellikleri. Klinik Psikomarfoloji Bülteni, 19 (1), 39-47.
- Bozkurt, A. (1997). Cinsiyetleri fakülteleri ve uyum düzeyleri farklı Hacettepe üniversitesi öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Büyükoztürk, Ş. (2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Can, G. ve Akdoğan, R. (2007). Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilim ve Saldırganlık Düzeyleri ile Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkiler. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi,
- Cüceloğlu, D. (1994). *Yeniden İnsan İnsana*. 8. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çetin, C. N. (2008). İlköğretim Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Empatik Beceri Düzeylerinin Anne Baba Tutumları ve Öz Saygı ile İlişkisi. Yüksek Lisans Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetin, C. N. ve Aytar, G. A. (2012). İlköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin empatik beceri düzeyleri ile algıladıkları anne baba tutumlarının incelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi,20 (2), 473-488.
- Derman, M., (2011). Farklı Sosyoekonomik Düzeylerdeki 10-11 Yaş Çocuklarına Uygulanan Empati Eğitim Programının Saldırganlık Düzeyleri Üzerindeki Etkisi, Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- D'Ambrosio, F., Olivier, M., Didon, D. and Besche, C. (2009). The basic mpathey scale: A french validation af a measure of empathy in youth. Personality and Individual Differences,46 (2), 160-165.
- De Souza, M. (2014). The empathetic mind: the essence of human spirituality. International Journal of Children's Spirituality. 19(1), 45-54, <http://dx.doi.org/10.1080/1364436X.2014.897221>.
- Dökmen, Ü. (1988). Empatinin yeni bir modele dayanarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi. 21(1-2).155-190.
- Dökmen, Ü.(1995). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (2006). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Durakoğlu A. ve Gökçearslan, G. (2010). Lise öğrencilerinin empatik eğilim düzeyinin çeşitli değişkenlerle ilişkisi. E-Journal of New World Sciences Academy Humanities, 5 (3), 354-364.
- Eisenberg, N. and Fabes R. (1990) Empathy: conceptualization, measurement and relation to prosocial behavior, Motivation and Emotion, 14, 131-149.

- Feshbach, N. D. (1982) Sex differences in empathy. In N. Eisenberg (Ed.) The development of prosocial behavior. New York: Academic Press,
- Feshbach, N. D. and Roe, K. (1968). Empathy in six and seven year-olds. *Child Development*, 39, 133-145.
- Frera, P. (1997) Empathy training for helping professionals: model and evaluation, *Journal of Social Work Education*, 33 (2), 245- 261.
- Filiz, A. (2009). Farklı Lise Türlerindeki Öğrencilerin Empatik Eğilimleri ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Giannetti, V.J. (1986) The effect of empathy training upon pharmacy student response *American Journal of Pharmaceutical Education*, 50, 261- 265.
- Halpern J (2003). What is clinical empathy? *J Gen Intern Med*, 18: 670–674.
- Herbek, T.A., Yammarino, F.J. (1990) Empathy training for hospital staff nurses .*Group and Organization Management*, 15 (3), 279- 296.
- Jolliffe, D. ve Farrington, D. P. (2006). Development and validation of the basic empathy scale. *Journal of Adolescence*, 29, 589-611. doi:10.1016/j.adolescence.
- Kalliopuska, M. (1992). Self-esteem and narcissism among the most and least empathetic Finnish baseball players. *Perceptual and Motor Skills*, 75(3), 945-946
- Kaya, A., ve Siyez, D. (2010). KA-SĞ çocuklar için empatik eğilim ölçeği geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 35 (156), 110-125.
- Keen, S. (2007). *Empathy and the Novel*. Oxford University Press
- Köksal, A. (2000). Müzik eğitimi alma, cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre ergenlerin empatik becerilerinin ve uyum düzeylerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 99 – 107.
- MEB. (2013). *5-8.Sınıflar Ortaokul Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı*, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara.
- Pecukonis, E. V. (1990). A Cognitive / affective empathy training program as a function of ego development in aggressive adolescent females. *Adolescence*, 25 (97), 59-74.
- Roberts, W. and Strayer, J. (1996) Empathy, emotional expressiveness and prosocial behavior *Child Development*. 67, 449- 470.
- Rogers, C. R. (1951). *Client-Centered Therapy: Its Current Practices, Implications and Theory*. Houghton Mifflin Co, Boston.
- Solak, N. (2011). Spor Yapan ve Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri ile Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Çorum İli Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Topcu Ç., Erdur-Baker Ö., Çapa-Aydın Y. (2010). Temel empati ölçeği Türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (34), 174-182.
- Topcu, Ç. (2008). The Relationship of Cyber Bullying to Empathy, Gender, Traditional Bullying, Internet Use and Adult Monitoring. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Truax, C.B., Carkhuff, R., and Douds, J. (1964). Toward an integration of didactic and experimental approaches to training in counseling and psychotherapy, *Journal of Counseling Psychology*, 11; 240-247.
- Voltan- Acar, N. (1994) *Terapötik İletişim: Kişilerarası ilişkiler*. Ankara: Şafak
- Wied, M.D., Branje, S.J.T. and Meeus, W.H.J. (2007). Empathy and conflict resolution in friendship relations among adolescents. *Aggressive Behavior*, 33, 48–55.
- Yaydırgan, Ğ. (2008). Grup Rehberliği Yoluyla Empatik Beceri Geliştirmede Edebi Eserlerin Kullanımı. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Yılmaz, S. (2013). Spor Yapan ve Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Empatik Eğilimleri İle Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yüksel, A. (2004). Empati eğitim programının ilköğretim öğrencilerinin empatik becerilerine etkisi, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (2), 341-354.

EXTENDED ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the effect of role playing technique in forming orthopedic, audio and visual disability on the level of students' empathy in physical education classes in secondary schools. A quasi- experimental study- a pretest posttest with a control group model was used in the study. This study is conducted to the seventh grade students who were randomly selected in a province of Bolu in 2015- 2016 academic year in spring semester. Because there were two different classes in the seventh grade, experimental (n=18) and control groups (n=17) were assigned by drawing lots. Kolmogorov Simirnov test, due to the limited number recruited in both groups, was run in order to confirm the normal distribution. Additionally, homogeneity test was conducted so as to identify the homogeneity of the variables. Initial analysis showed that there was normal distribution between the groups and the homogeneity was confirmed (p>0.05). Data were collected through "Fundamental Emphaty Scale" developed by Jolliffe and Farrington (2006) and adopted by Erdur-Baker and Çapa-Aydın (2010). The instrument is a Likert type scale with the item 9 to test cognitive empathy, the item 11 to test affective empathy. Cronbach alpha of the scale was also found to be sufficient enough at the level of .76.80. Independent sample t- test, a two way ANOVA test (2x2, Process: Pretest/ Posttest and Group: Experimental/Control- Process: Pretest/Posttest and Gender: Male/Female) were used to analyze the data. The level of significance was selected as 0.05. The results of the study are as in the following:

- There is no significant difference between the experimental and control groups' pretest and posttest scores in relation to their level of cognitive empathy level.
- There is no significant difference between the experimental and control groups' pretest and posttest scores in relation to their level of affective empathy level.
- On the basis of the posttest scores, there is a significant difference in the scores of the experimental group, furthermore, no significant common effect in process x group interaction on students' empathy level.
- There are no significant differences between male and female students' pretest and posttest scores in relation to their cognitive and affective empathy levels.
- There is no significant difference between male and female students' total empathy average.

This study seems to prove that the sense of empathy can be both learned and taught. Moreover, it is thought that sensitivity to disabled learners would obviously be raised by adopting the role playing technique with the concept of disability. Hence, the technique will have substantial contributions to get students acquire the empathy within the framework of physical education. However, there are also some limitations in this study. This study was administered in one school with one experimental group. In relation to the generalizability concerns, recruiting more classes and experimental groups would yield more reliable results. Another limitation of the study is that the instances of some disabilities such as mental handicap, orthopedic disability were discarded from the activities due to the possibility that these disabilities may lead students to hurt each other. Nevertheless, in a further study these particular disabilities may also be included along with the pre orientation sessions offering the necessary sensitivity to students. Finally, only one technique was utilized in empathy education, other techniques are also suggested for the future studies.